

szert ugyan, de kisebb léptékben, részleteiben továbbra is nyomon követhető a lüktető és fluktuáló elrendezés.

A leletanyag minden objektumból és ásatási egységből a Vátya-Koszider korszak eddigieknél korábbi fázisára utal. Az iszapolást, a kerámiamosást és a számítógépes adatbázis folyamatos feltöltését az eddigi szokásnak megfelelően idén is az ásatással párhuzamosan végeztük. Az egyetemisták forgó-rendszerben felváltva, minden munkaterületen dolgoztak, így a tell-ásatás mellett megismerkedhettek a komplex kutatáshoz szükséges gyakorlati feladatok összes fázisával.

Konzulens: Szabó Miklós.

Munkatársak: Kovács Gabriella, Lakatosné Pammer Gabriella (Matrica Múzeum), Szeverényi Vajk (MTA Régészeti Intézete), Claes Uhnér PhD hallgató (Oslo egyetem); továbbá egyetemi hallgatók (ELTE, PTE, Southampton, Aarhus). Az ásatást meglátogatta vagy azon több napot töltött: Marie-Louise Sørensen (Cambridge University, Anglia), Joanna Soafer (Southampton University, Anglia), Kristian Kristiansen (Göteborg University, Svédország), Polányi Tamás, Timothy Earle (Northwestern University, Chicago), Raczky Pál, Anders Alexandra (ELTE, Budapest) Prof. Kozłowsky (Lengyelország).

VICZE MAGDOLNA

465. Szebény határa

(Baranya megye) U, R, B, A

2010 nyarán megelőző feltárásokat végeztünk a Városföld és Drávaszerdahely között építendő gázvezeték által érintett régészeti lelőhelyeken.

Farkasluk-dűlő I. (KÖH 25135): Április 23. és június 9. között kutattunk a 015/29 hrsz.-ú ingatlanon. A gázvezeték nyomvonalában lehumuszolt 1361 m²-ből 913 m² volt régészeti objektumokkal fedett.

A lelőhely Szebény határában, a Hosszú-rét nevű lapályos területtől K-re húzódó nyelv alakú dombháton lokalizálható. A lelőhely gépi humuszolásakor egy nagyon intenzív őskori telep nyomai rajzolódottak ki. A nagyméretű objektumok sűrűn, szinte egymást érintve jelentkeztek. A régészeti jelenségek feltárása során kiderült, hogy az egyes objektumokon belül több későbbi beásás azonosítható. A számos szuperpozíció alapján még ebben az 5 m széles szondában is viszonylag komplex megfigyeléseket tehettünk a telep belső kronológiáját illetően.

Az ásatás során 30 objektumot, 57 stratigráfiai egységet tártunk fel. Az objektumok túlnyomó része nagyméretű gödörkomplexum, melyeket több esetben vízelvezető árkok szeltek át. A feltárással két nagyméretű ház részletét is sikerült azonosítanunk, de ezeket szintén vágta későbbi árkok, és gödrök. A szemetesgödörök közül néhány külön említést érdemel: az egyikben egy fiatal marha teljesen ép csontváza volt, egy másikba két halott maradványait dobták bele. Ez utóbbiban a szabályos temetkezés kizárható, mivel a csontok

teljesen összevissza voltak más hulladékkal együtt. Egy mély gödör különös leletgazdagságával tűnt ki, ezen belül is több, szinte teljesen ép edény került elő belőle. A lelőhelyet Ny-i irányban egy több mint 30 m hosszú széles árok zárja le a völgy irányában, ez valószínűleg egy komolyabb vízelvezető lehetett.

Az előkerült jelenségek nagy része rézkori, a badeni kultúra időszakára keltezhető; ekkor egy nagyobb méretű, akár több generáción keresztül lakott település lehetett itt. Erre utalhat az előkerült számos eszköz (csontár, több orsókarika töredéke, kőbaltatöredékek stb.) mellett egy réz spirálgöngy, amely nyaklánc része lehetett. (A felszín kézi nyesése során került elő egy vélhetően szintén réz, nyitott, hurkos végű nyakperec, amelyet a nyesést végző ember vattába csomagolva a felszínen felejtett, arról az ásatásvezető régésznek elfelejtett szólni, másnap reggelre pedig eltűnt.

A bronzkori mészbetétes kerámia kultúrája idősza-kából csak elszórtan találtunk objektumokat.

Szűri-oldal (KÖH 68581): Május 6. és július 10. között dolgoztunk a lelőhelyen. A nyomvonalban lehumuszolt 2145 m²-ből régészeti fedett 1722 m² volt. A lelőhely a Szűr és Szebény települések között É-D irányban húzódó, két patak völgy között meredeken emelkedő dombon helyezkedik el és a teljes dombot elfoglalja.

A neolitikus lengyeli kultúra időszakából csak egy objektumot, egy nagyméretű gödröt találtunk. Benne két kemence maradványát is megfigyelhettük, a leletanyagban pedig a jellegzetes vörös festéses kerámia néhány darabja lehet említésre méltó.

A lelőhely legjelentősebb korszaka a mészbetétes kerámia kultúrája idősza-k, melyet sok cölöplyuk és szemetesgödör mellett egy urnasír és egy hatalmas anyagnyerő-hely jelez. Utóbbi mérete még a hasonló jellegű mészbetétes gödörkomplexumok mellett is igazán szembetűnő, átmérője 35 m volt, legnagyobb mélysége pedig 4 m.

A K-i domboldalon elhelyezkedő, 20–30 cm-re beásott sírok közül néhány a csodával határos módon nemcsak a sok évszázados földművelést, hanem a gépi humuszolást is túlélte. Az így feltárt 6 bolygatatlan sír szinte mindegyike melléklet nélküli, de az egységes rítus, a sírok sorokban történő elhelyezkedése és néhány kisebb lelet alapján a késő avar időszakra keltezhető.

Munkatársak: Birkás Péter, Simó Attila, Fenyvesi Anita, Vadas Livia.

LIGNER JÁCINT

466. Szeged, Árkád

(KÖH 74869)

(Csongrád megye) Kk, Tő

A bevásárlóközpont megépítésére a Londoni körút, Rigó utca, Boross József utca és Bakay Nándor utca által határolt, közel 24 000 m² nagyságú területen került sor.

2010. június 7. és szeptember 10. között a kivitelezési munkákkal párhuzamosan régészeti megfigyelést

végeztünk, amelyet június 14. és szeptember 30. között régészeti feltárás követett, 9753 m²-en.

A régészeti megfigyelés kezdetének időpontjára az épületeknek már csak a felszín alatti részei voltak meg. Az építkezés során 29 kisebb-nagyobb területen mutattunk ki régészeti érintettséget; 493 stratigráfiai és 364 objektumszámot osztottunk ki. Közülük 148 15–17. század közötti leletanyaggal volt datálható, 113 esetben a helyszínen nem tudtunk korszakot megállapítani, 232 esetben pedig 19–20. századi jelenségről volt szó.

A terület nagyfokú bolygatottsága ellenére, azokon a részeken, ahol az épületalapok nem érték el a 2–2,5 m-t mélyen jelentkező sárga agyagos altalajt, sikerült megfigyelnünk a régészeti objektumokat, de ebben a mélységben már csak igen töredékes információkat tudtunk gyűjteni. Megfigyelések alapján kijelenthető, hogy az áruháza teljes területére kiterjedt eredetileg a régészeti lelőhely.

A 15–17. századi objektumok többségét az árkok, kuttak és gödrök tették ki. Épületek nyomait nem találtuk, amelynek hátterében az állhat, hogy a korszak felszíni építkezését a későbbi korok megsemmisítették, ill. a szakfelügyelet körülményei sem tették lehetővé, hogy a magasabb rétegekben megfigyeléseket végezzünk. A területen gyűjtött és a leletanyag 99%-át jelentő, mindennapi élethez köthető kerámiaanyag (fazekak, vizeskorsók, kályhaszemek) azt mutatja, hogy a 15–17. sz. között lakott volt a terület.

Szeged kialakulásának és fejlődésének kutatása a 15–17. században három megtelepedési gócponttal számolt (Palánk, Alszeged, Felszeged). Ezt most módosítja az Árkádon feltárásra került településrészlet. Azt, hogy önálló, eddig ismeretlen településről van-e szó, vagy a már ismert településekhez kapcsolódik-e az árkádi, jelenleg még nyitott kérdés.

A leletek a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Dankó Judit, Czegléczki Tibor, Szöllősi Géza technikusok.

DEÁK ANDREA

467. Szeged, Dugonics tér 13.

(KÖH 48433)

(Csongrád megye) Kk, Tő

2009. december 14. és 2010. április 1. között végeztünk próba- és megelőző feltárást az itt álló Rektori Hivatal épületének rekonstrukciója kapcsán. A klasszicista-eklektikus stílusú műemléképület felújítása során annak gyakorlatilag a teljes alapterületét kutattuk.

Az épület a Dugonics tér, Somogyi utca, Toldi utca által határolt részen 1873-ban, a szegedi nagy árvíz előtt hat évvel, az egykori Palánk – Külső Palánk közvetlen szomszédságában épült fel. Bár a 18. századi katonai

felmérés lakatlannak mutatja, a források pedig arról számolnak be, hogy gabonapiac működött ezen a részen, bizakodásra adott okot, hogy a Somogyi utca szemközti oldalán, az ún. Lombard-ház területén, 2004-ben Lajkó Orsolya Árpád-kori és török kori teleprészletet és Árpád-kori temetőrészletet tárt fel.

A pincerészben – a közműcsatorna építéséhez kapcsolódó megfigyelés során – több helyiség esetében, ill. a folyosó teljes területén bebizonyosodott a régészeti érintettség. A eltérő mélységű közműcsatornának csak a sárga agyagos altalajt elérő részein tudtunk régészeti jelenségeket azonosítani. Kivételt jelent a kazánház 2. és 3. csatornája, valamint a folyosó É-i szakasza, a kazánház és az É-i belső udvar között. A 16–17. századra datálható fazekak, vizeskorsók és kályhaszemek jellemezték az előkerült kerámiát. A kazánház 3. közműárkában, a folyosó É-i szakaszán és az É-i udvaron nagy mennyiségben gyűjtöttünk vassalakat. A feltárt objektumok gödrök, árokszakaszok és cölöphelyek, amelyek a nagyterem és a folyosó D-i szakaszán jelentkeztek a legintenzívebben.

A D-i, nagyobbik belső udvaron a próba- és megelőző feltárás során két kutatásonként húztunk, egy É-D és egy K-Ny-i irányút, az épület falaitól 1 m távolságban. Mindkettő teljes hosszában, kb. 1,5 m szélességben vizsgálta az udvart. Az objektumok a szürke iszapos rétegben jelentkeztek, kb. 1,5 m mélyen a pince járószintjétől. A felső 1,5 m-ben esetleges járószinteket nem figyeltünk meg. A sárga agyagos altalaj 40–50 cm vastag szürke iszapréteg alatt jelentkezett. Feltártunk több árokészletet és kisebb méretű gödröket. Az itteni árokészletek a folyosó K-i és Ny-i szakaszán előkerült árokészletekkel bizonyosan kapcsolatban álltak.

Az É-i, kisebb udvar esetében szintén két, az udvar teljes hosszára kiterjedő, keresztirányú kutatásonként húztunk. Az egyik az udvar közepén É-D irányban, 1,2 m szélességben helyezkedett el. A másik egybeesett az É-i fal mellett futó, K-Ny-i közműárakkal.

Mindkét szondában a pince járószintjéhez képest 170 cm mélyen érték el a sárga agyagos altalajt, melyben világosszürke iszapos betöltésű árokszakaszok faltjait figyeltük meg. A szondák falaiban jól megfigyelhetők voltak az udvar rétegsorai.

A kutatott területről nagy mennyiségű leletanyag került felszínre, mely összetételében érdekességként emelhető ki, hogy a mázas kerámia döntő többsége az É-i udvarról került elő, míg a nagyteremben egyetlen egyet nem találtunk. A kutatás során 181 stratigráfiai egységet különítettünk el.

A leletek a Nemzeti Örökségvédelmi Központ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a szegedi Móra Ferenc Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Dankó Judit, Czegléczki Tibor, Szöllősi Géza technikusok.

DEÁK ANDREA